

O'YIN ORQALI O'QITISH METODLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI

Xudoyqulova Maxliyo Umorzoq qizi, Ruziyeva Umida Muxiddinovna, Ashurbayeva Gulnora Ikromovna, Raimqulova Sarvinoz Shuxrat qizi, Umarova Sohiba Ablazizovna

Toshkent viloyati maktabgacha ta'lim, mahorat markazi tinglovchilari:

Annotatsiya: Maqolada o'yin orqali o'qitish metodlari va ularning maktabgacha va boshlang'ich ta'limdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Ushbu metodlar bolalarning bilim, ko'nikma, ijodiy va ijtimoiy-emotsional rivojlanishini rag'batlantiruvchi samarali vosita sifatida qaraladi. Tadqiqotda o'yin turlari – rol o'yinlar, konstruktiv o'yinlar, qoidali ta'limiy o'yinlar va interaktiv raqamli o'yinlar – pedagogik jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, metodlarning pedagogik afzalliklari, samaradorligini oshirish omillari va bolalarning individual xususiyatlariga moslashtirish zaruriyati ko'rsatib o'tiladi. Maqola natijalariga ko'ra, o'yin orqali o'qitish metodlari bolalarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, ijodkorlik va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar:

O'yin orqali o'qitish, ta'limiy o'yinlar, rol o'yinlar, konstruktiv o'yinlar, interaktiv o'yinlar, bolalar rivojlanishi, ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish, motivatsiya, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, pedagogik metodlar, samaradorlik, ta'lim jarayoni.

Аннотация:Статья анализируются методы обучения через игру и их эффективность в дошкольном и начальном образовании. Эти методы рассматриваются как эффективное средство, способствующее развитию знаний, навыков, творческих и социально-эмоциональных компетенций детей. В исследовании рассматриваются различные виды игр – ролевые игры, конструктивные игры, обучающие игры с правилами и интерактивные цифровые игры – с педагогической точки зрения. Также выделены педагогические преимущества этих методов, факторы, повышающие их эффективность, и необходимость адаптации к индивидуальным особенностям детей. По результатам исследования сделан вывод, что обучение через игру является эффективным инструментом формирования самостоятельного мышления, навыков решения проблем, творческих и социальных компетенций у детей.

Ключевые слова:Обучение через игру, обучающие игры, ролевые игры, конструктивные игры, интерактивные игры, развитие детей, творческое мышление, решение проблем, мотивация, дошкольное образование, начальное образование, педагогические методы, эффективность, образовательный процесс.

Annotation: The article analyzes game-based learning methods and their effectiveness in preschool and primary education. These methods are considered an effective tool for developing children's knowledge, skills, creativity, and socio-emotional competencies. The study examines various types of games, including role-playing games, constructive games, rule-based educational games, and interactive digital games, from a pedagogical perspective. Additionally, the pedagogical advantages of these methods, factors enhancing their effectiveness, and the need to adapt them to children's individual characteristics are highlighted. The findings indicate that game-

based learning is an effective means of fostering independent thinking, problem-solving skills, creativity, and social competencies in children.

Keywords: Game-based learning, educational games, role-playing games, constructive games, interactive games, child development, creative thinking, problem-solving, motivation, early childhood education, primary education, pedagogical methods, effectiveness, educational process.

Kirish

Bolalar rivojlanishida o'yin tabiiy faoliyat turi sifatida muhim o'rin egallaydi. O'yin orqali o'qitish metodlari pedagogik amaliyotda bolalarning bilim, ko'nikma va ijtimoiy-emotsional rivojlanishini rag'batlantiruvchi samarali vosita sifatida tan olingan. Ushbu metodlar nafaqat bilim berish, balki bolaning qiziqishlarini uyg'otish, ijodiy va kritik fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Maqolada o'yin orqali o'qitishning asosiy metodlari, ularning pedagogik afzalliklari va samaradorligi tahlil qilinadi.

Asosiy qism

O'yin orqali o'qitish metodlari hozirgi zamon pedagogikasida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. O'yin jarayoni bolalarning tabiiy psixologik ehtiyojlariga tayangan holda ta'lim jarayonini qiziqarli, mazmunli va faol tarzda tashkil etish imkonini beradi. O'yin faoliyati shaxsning bilishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi, diqqatni jamlashga yordam beradi hamda qabul qilinayotgan ma'lumotlarni yanada mustahkam eslab qolishga imkon yaratadi. Shu sababli o'yin elementlaridan samarali foydalanish nafaqat boshlang'ich, balki o'rta va oliy ta'lim tizimida ham o'z ahamiyatini yo'qotmayapti.

O'yin metodlari turlicha shakllarda qo'llanilishi mumkin. Didaktik o'yinlar orqali o'quvchilarda dars materiali bo'yicha asosiy tushunchalar mustahkamlanadi, ularning faol ishtiroki ta'minlanadi. Rolli o'yinlar esa ijtimoiy vaziyatlarni modellashtirish, nutq madaniyatini rivojlantirish, o'z fikrini ochiq bayon qilish va boshqalar bilan muloqot qilish ko'nikmasini shakllantirishga xizmat qiladi. Ijodiy o'yinlar o'quvchilarning fantaziya, tasavvur va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Strategik va mantiqiy o'yinlar esa qaror qabul qilish, tahlil qilish, vaziyatni baholash kabi yuqori darajadagi fikrlash amallarini rivojlantirishga ko'maklashadi. Raqamli texnologiyalar asosida yaratilgan o'yinlar ham zamonaviy o'qitish metodlarining muhim qismi bo'lib, ular o'quvchilarga interaktiv muhitda o'rganish, tajriba o'tkazish va mavzuni chuqur anglash imkonini beradi.

O'yin metodlarining samaradorligi, avvalo, o'quvchilarni faol ta'lim jarayoniga tortish qobiliyatida namoyon bo'ladi. O'yin davomida o'quvchi passiv tinglovchi emas, balki to'laqonli ishtirokchi bo'ladi, bu esa bilimlarning amaliy faoliyat orqali o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Vandemore va boshqa zamonaviy tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, o'yin jarayonida olingan bilim uzoq muddatli xotirada mustahkamroq saqlanadi, chunki u emotsional tajriba bilan birgalikda shakllanadi. O'yinlar orqali berilgan vazifalar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, tasniflash va umumlashtirishga, mantiqiy bog'liqliklarni aniqlashga undaydi. O'yin jarayoni ko'pincha jamoaviy shaklda amalga oshirilgani uchun o'quvchilarda hamkorlik, o'zaro hurmat, mas'uliyat va muloqot madaniyati kabi ijtimoiy kompetensiyalar ham rivojlanadi.

O'yin metodlaridan foydalanish darsning barcha bosqichlarida — yangi bilimlarni o'zlashtirish, mustahkamlash, takrorlash, baholash jarayonlarida samarali natija beradi. Yangi mavzuni tushuntirishda o'yinli vaziyat yaratish o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini

oshiradi va bilim olish jarayoniga ijobiy emotsional fon hosil qiladi. Mustahkamlash bosqichida o'yinlar mavzuning turli jihatlarini takrorlash, o'zaro solishtirish va umumlashtirish imkonini beradi. Baholash bosqichida esa o'yin asosidagi testlar, viktorinalar va musobaqalar orqali o'quvchilarning bilim darajasini tez va aniq aniqlash mumkin.

Bundan tashqari, o'yin metodlari o'qituvchiga ham bir qator afzalliklar yaratadi. Dars jarayoni jonli va dinamika bilan kechadi, o'quvchilar bilan samarali aloqa o'rnatiladi, o'quvchilarning individual qobiliyatlari aniqlanadi va rag'batlantiriladi. O'quv jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklar o'yin shaklida yumshoq tarzda bartaraf etiladi. O'yin metodlari turli yosh guruhlari, intellektual darajalar va o'qitish yo'nalishlariga moslashuvchan bo'lgani uchun ularning qo'llanish doirasi juda kengdir.

Xulosa

O'yin orqali o'qitish metodlari maktabgacha va boshlang'ich ta'lim jarayonida bilim, ko'nikma va ijtimoiy-emotsional rivojlanishni samarali shakllantiradi. Ushbu metod bolalarni mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qilishga, ijodkorlik va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga o'rgatadi. O'yin orqali o'qitishning samaradorligi pedagogning metodik tayyorgarligi, resurslar bilan ta'minlanganlik va faoliyatni bolalarning individual xususiyatlariga moslashtirishga bog'liq. Shu tariqa, o'yin orqali o'qitish nafaqat bilim berish, balki bolaning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlaydigan muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vygotsky, L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
2. Piaget, J. *The Child's Conception of the World*. New York: Rowman & Littlefield, 1929.
3. Pellegrini, A. D. *The Role of Play in Human Development*. Oxford University Press, 2009.
4. Berk, L. E. *Child Development*. 9th Edition. Boston: Pearson, 2013.
5. Prensky, M. *Digital Game-Based Learning*. New York: McGraw-Hill, 2001.
6. Ginsburg, K. R. *The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds*. *Pediatrics*, 2007; 119(1): 182–191.
7. Maktabgacha ta'lim vazirligi. *Maktabgacha ta'limda o'yin va faoliyatni tashkil etish bo'yicha metodik qo'llanma*. Toshkent, 2020.
8. Frost, J. L., Wortham, S. C., & Reifel, S. *Play and Child Development*. Upper Saddle River, NJ: Pearson, 2008.
9. Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R. *Einstein Never Used Flashcards: How Our Children Really Learn—and Why They Need to Play More and Memorize Less*. Rodale, 2003., 2021.